

Kerkelijke en nationale achtergronden van Duitse studenten in Kampen, 1854-1994

¹ Ik heb een masterthesis over deze groep studenten geschreven, zie B. Bloemendal, *'Nederlanders of Duitsers?' Uit Duitsland afkomstige studenten theologie aan de Boven Nieuwstraat/Oudestraat te Kampen tussen 1854 en 1994* (masterthesis PThU), (Kampen 2011). Deze thesis is te vinden op de website van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDC), www.hdc.vu.nl. In een bijlage is ook een database over de genoemde studenten opgenomen. Dit is een uittreksel van een uitgebreide database waarmee ik nog steeds bezig ben. In het vervolg van dit artikel duid ik het genoemde opleidingsinstituut aan met 'Oudestraat'. Deze aanduiding is noodzakelijk omdat er sinds 1945 nog een andere theologische opleiding in Kampen is gevestigd: de Theologische Hogeschool (later: Universiteit) Kampen van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKV), die in 1944 door de Vrijmaking uit de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN) is ontstaan. Het instituut van de GKV is gevestigd aan de Broeder-

Inleiding

Tussen 1854 en 1994 studeerden eenentachtig in Duitsland geboren studenten in het Nederlandse Kampen. Ze deden dat aan de Theologische (Hoge-)school/Universiteit in deze IJsselstad.¹ In genoemd tijdsbestek vormden de in Duitsland geboren studenten het grootste buitenlandse contingent (35% van alle buiten Nederland geboren studenten) aan deze opleiding.² Gezien dit feit ligt het vermoeden voor de hand dat deze groep als zodanig is opgemerkt in de historiografie. Immers, ook de zwarte studenten uit Zuid-Afrika en de Hongaarse studenten hebben de nodige aandacht gekregen in de literatuur.³ Een verkenning van de bestaande literatuur leert echter het tegendeel. Anders dan de Hongaren en Zuid-Afrikanen worden de Duitse studenten blijkbaar nauwelijks beschouwd als een afzonderlijke categorie binnen de Kamper civitas.

Het gedenkboek ter herdenking van het 70-jarige bestaan van de opleiding in 1924 noemt enkele uit Duitsland afkomstige studenten, maar besteedt geen bijzondere aandacht aan hun herkomst.⁴ De beide gedenkboeken van 1954 doen dit wel, maar blijven terughoudend met het verwijzen naar een Duitse achtergrond.⁵ Het voornaamste wat wordt vermeld is dat het Curatorium van de Theologische School van de 'Alt-Reformierte Kirchen in Deutschland' te Emden in 1921 een brief aan de Kamper hoogleraren stuurde. Dit met het verzoek om de opleiding van haar studenten op zich te nemen.⁶ Ook wordt vermeld dat in 1934 bij de herdenking van de Afscheiding geld voor deze groep werd afgedragen.⁷ Voorts wordt er gezegd dat er voor studenten uit Bentheim en Oost-Friesland het zogeheten 'Timmermannfonds' bestond. Maar verdere informatie over 'Bentheim', 'Oost-Friesland' en de 'Alt-Reformierte Kirchen in Deutschland' ontbreekt. Het enige wat over de laatstgenoemde kerken wordt gezegd is dat ze ten opzichte van de Afscheiding in Nederland een eigen karakter hadden. Aangaande Duitsland wordt vermeld dat men enkele jaren na de Tweede